

17.8.2010

Dnro 653/4/09

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

TELEVISION KUVAUSRYHMÄ SAAPUI POLIISIN KANSSA ONNETTOMUUSPAIKALLE

1 KANTELU

Arvostelitte kirjeessänne Pirkanmaan poliisilaitoksen menettelyä Poliisi TV:n toimittajan ja kuvaajan mukaan ottamisessa auto-onnettomuuspaikalle 7.2.2009. Onnettomuudessa menehtyi poikannepuoliso.

Kerrotte TV-ohjelmassa kuvatun onnettomuusautoihin aiheutuneita vahinkoja ja onnettomuuden uhrien siirtämistä ambulanssiin. Eräässä kohdassa materiaalia näytettiin kuvaa, jossa oletitte näkyneenvainajan käden. Ohjelma järkytti ja loukkasi Teitä ja muita omaisia. Katsotte, että kuolemasta tehtiin viihdettä, "törkyjournalismia".

2 SELVITYS

Poliisin tapahtumasta laatiman tutkintailmoituksen (19.3.2009) mukaan onnettomuus tapahtui siten, että menehtyneen henkilön kuljettamaan henkilöautoon törmäsi vastaantuleva, väärälle kaistalle ajautunut ajoneuvo. Asiassa rikoksesta epäillyksi on merkitty vastaantulevaa ajoneuvoa kuljettanut henkilö. Asianomistajia ovat menehtynyt henkilö ja tämän puoliso sekä vastaantulevan ajoneuvon kyydissä ollut vammautunut henkilö.

---

3 RATKAISU

3.1 Poliisitoiminnan julkisuudesta

Selvitysten mukaan Poliisi TV saapui poliisipartion kanssa onnettomuuspaikalle kuvaamaan tapahtunutta. Tapahtuma-aikana tällaisiin tilanteisiin sovellettiin poliisin ohjetta ulkoisesta tiedottamisesta (SM-2005-03391/YI-3).

Tältä osin totean ensiksi, että poliisin ulkoista tiedottamista koskevaa ohjeistusta on sittemmin uudistettu. Sisäasiainministeriön poliisiosasto antoi kesäkuussa 2009 ohjeen "Poliisitoiminnan seuraaminen, dokumentointi ja esittäminen erikseen sovittavissa tapauksissa", joka korvattiin vielä myöhemmin uudella samannimisellä 22.12.2009 annetulla ohjeella (SM/Dno/2009/3928).

Poliisin tiedottamisohjeiden uudistamiseen oli syynä edeltäjäni apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedtin päätös. Hän otti 17.1.2007 omana aloitteenaan tutkittavakseen muun muassa sen seikan, miten poliisin yhteistyö tiedotusvälineiden kanssa on ohjeistettu ja onko lisäohjeistukselle tarvetta sekä miten yhteistyö tiedotusvälineiden kanssa sopii yhteen julkisuutta ja salassapitoa koskevien säännösten kanssa (194/2/07).

Asiassa 10.2.2009 antamassaan päätöksessään Lindstedt totesi muun muassa seuraavaa:

Julkisuusperiaate velvoittaa sinänsä poliisinkin edistämään avoimuutta sekä tuottamaan ja jakamaan tietoa, joka luo yksilöille ja yhteisöille edellytyksiä muodostaa mahdollisimman totuudenmukainen kuva viranomaisten toiminnasta. Toisaalta poliisin toimintaan sisältyy huomattavan paljon joko ehdottoman salassapidon tai salassapito-olettaman alaista tietoa. Julkisuusperiaate ja ylipäätään pyrkimykset avoimuuteen eivät voi ohittaa laissa säädettyjä salassapitovelvoitteita, eikä poliisi saa edesauttaa salaisten tietojen leviämistä ulkopuolisille. Sisäasiainministeriön poliisiosaston lausunnossakin todetaan, että sallimalla ulkopuolisen saada omin havainnoin tiedon salassa pidettävästä seikasta poliisimies voi, vilpittömistä pyrkimyksistä huolimatta, syyllistyä virkavelvollisuuden vastaiseen menettelyyn.

Suuri osa ongelmallisista tilanteista koskee yksityiselämän piiriin kuuluvan tiedon suojaamista ulkopuolisilta. Yksityiselämän perus- ja ihmisoikeudellisesta suojasta johtuu oletama siitä, että yksityiselämän piiriin kuuluvien tietojen suojan tarve muodostaa välttämättömän syyn rajoittaa tiedonsaantia (HE 30/1998 vp. s. 86). Yksityis- ja perhe-elämää koskevat tiedot onkin määrätty ehdottoman salassapidon alaisiksi.

Saatujen selvitysten perusteella näyttää siltä, että poliisissa on hyvin tiedostettu se, että salassa pidettävää tietoa ei saa tai saisi joutua poliisitoimintaan tutustumassa olevan ulkopuolisen henkilön tietoon. Vaikka selvitysten perusteella kaikissa tilanteissa pyritään varmistamaan se, ettei salassa pidettävää tietoa tule sellaiselle taholle, jolla ei ole oikeutta sitä saada, salassapito ei saatujen tietojen valossa ole tai voi ollakaan ehdottoman varmaa, jos poliisipartion mukaan otetaan ulkopuolinen henkilö. Poliisin avoimuuteen pyrkivä toiminta onkin joskus omiaan vaarantamaan poliisin toimien kohteiksi joutuvien yksityisyyttä.

On siten varsin ongelmallista, jos julkisuusperiaatteen mukaisesti toimittaessa ja annettaessa eri tahoille mahdollisuus tutustua poliisityöhön näiden ulkopuolisten tahojen tietoon tulee salassa pidettävää yksityiselämää koskevaa tietoa. Vaikka ulkopuolisen kanssa olisi "sovittu", että tietoa ei saa käyttää missään, on tieto joka tapauksessa tullut ulkopuoliselle.

Periaatteessa jo lainsäätäjä on tehnyt punninnan julkisuusperiaatteen ja ehdottomasti salassa pidettäväksi säädettyjen tietojen suhteen. Ehdottomasti salassa pidettäviä tietoja ei saa viranomaisen toimesta tai avustuksella antaa ulkopuolisille. Sen vuoksi pidän oikeudellisesti vaikeasti perusteltavana tilannetta, jossa poliisin mukana on ulkopuolinen henkilö, joka saa tai jonka osalta on suuri riski siitä, että hän saa tietoonsa ehdottomasti salassa pidettäviä tietoja tai sellaisia tietoja, joiden osalta JulkL:ssa säännelty vahinkoedellytys täyttyy. En voi esimerkiksi yhtyä eräässä lausunnossa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan "kyseisenkaltainen yhteistyö on hyväksyttävää silloin, kun tiedotusvälineiden julkaisemissa jutuissa ei paljastu yksityisyyttä loukkaavia asioita ja juttujen sävy on asiallinen". Ensinnäkin, kuten jo aiemmin todetusta ilmenee, laki ei salli ehdottomasti salassa pidettävän tiedon paljastamista kenellekään ulkopuoliselle, eikä se, että tieto ei paljastu tästä eteenpäin, poista tilanteen lainvastaisuutta. Toiseksi tällaisissa tilanteissa toimittajilta edellytetty vaitiolo ei sovi yhteen perustuslain sisältämän ennakoesteiden kiellon kanssa, eikä mahdollisilla "vaitiolosopimuksilla" sitä paitsi ole mitään oikeudellista merkitystä.

3.2

Asiassa saadut selvitykset

Saatujen selvitysten ja lääninhallituksen poliisiosaston lausunnon mukaan menettelyssä on noudatettu tuolloin voimassa ollutta ohjetta poliisin ulkoisesta tiedottamisesta (SM-2005-03391/YI-3) ja menettely oli jatkunut samankaltaisena jo pidemmän aikaa.

Poliisiosasto katsoo lausunnossa muun muassa, että salassapitoon liittyvään kysymykseen ei ole osattu kiinnittää huomiota siinä määrin kuin siihen liittyvät ongelmat antaisivat aihetta eikä salassa pidettävien tietojen leviämiseen ole varauduttu millään erityisellä tavalla.

3.3

Arviointi

Salassapitovelvoitteisiin kuuluu kielto paljastaa salassa pidettävä asiakirja ja tieto. Kiellettyä on myös tiedon passiivinen paljastaminen esimerkiksi siten, että laiminlyödään asianmukaiset toimenpiteet, jotka estävät sivullista saamasta haltuunsa vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa (Mäenpää: Julkisuusperiaate, 2008, s. 320).

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 26 kohdan sääntelyn tarkoituksena on suojata rikoksen uhrin oikeuksia, hänen muistoaan ja läheisiään. Lain mukaan rikoksen uhria koskevat tiedot on pidettävä salassa, jos tiedon antaminen loukkaisi rikoksen uhrin oikeuksia tai hänen muistoaan tai läheisiään, jollei tiedon antaminen ole tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi. Säännöksen mukaan tiedot ovat ns. julkisuusolettaman alaisia, mikä tarkoittaa sitä, että ehdotonta, tapauskohtaisista vaikutuksista riippumatonta salassapitoa tietoihin ei ole ollut. JulkL 24 §:n 1 momentin 3 kohdan esitutkinta-asiakirjoja sen sijaan koskee ns. salassapito-olettama. Tällaisessa tapauksessa tietojen antamisen edellytyksenä on se, ettei tiedon antamisesta aiheudu säännöksessä tarkoitettuja haitallisia vaikutuksia.

Edellä olevan perusteella kysymyksessä olevat liikenneonnettomuutta ja sen uhria – tilanteessa, jossa onnettomuuden vastapuolta epäiltiin muun muassa kuolemantuottamuksesta – koskevat tiedot eivät ole olleet ehdottoman salassapidon alaisia. On yksittäisen tapauksen olosuhteista riippuvaista ja jossakin määrin tulkinnanvaraista, minkälaiset tiedot ja missä tilanteessa loukkaavat vainajan muistoa tai hänen läheisiään tai minkälaiset tiedot aiheuttavat asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä. On myös mahdollista, että eri ihmiset kokevat tietojen antamisen tällaisista tapauksista eri tavalla.

Yksittäisten poliisimiesten tai poliisilaitoksen menettelyn arvioinnissa on otettava huomioon julkisuuslain säännöksen tulkinnanvaraisuus ja poliisin tapahtuma-aikana soveltama ohjeistus. Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedtin kohdassa 3.1. esitetyn päätöksen perusteella näyttää siltä, että laillisuusvalvonnan näkökulmasta ongelmat ovat aiheutuneet erityisesti poliisin aiemman ohjeistuksen yleisluontoisuudesta ja hankaluudesta sovittaa yhteen toisaalta julkisuusperiaatteen vaatimukset ja toisaalta salassapitoa ja yksityiselämän suojaa koskevat vaatimukset.

Ottaen huomioon edellä lausuttu ja se, että edeltäjäni antaman päätöksen jälkeen poliisitoiminnan ulkoisen tiedottamisen ongelmiin on poliisihallinnon sisällä kiinnitetty huomiota ja poliisin ohjeistusta tähän liittyen on tarkennettu, minulla ei ole asiassa aihetta toimenpiteisiin.

Henkilökohtaisesti ymmärrän kuitenkin, että onnettomuuspaikalta esitetty kuvallinen raportti järkyttää omaisia ja läheisiä ja herättää kysymyksen siitä, millä perusteella poliisi tai muu viranomainen saa edesauttaa kuva- ja muun materiaalin julkaisemista sallimalla ulkopuolisten seurata heidän toimenpiteitään onnettomuuspaikalla.

Yleisradion ja Poliisi TV:n osalta totean, että oikeusasiamies voi valvoa Yleisradion toimintaa vain siltä osin kuin on kysymys yleisradiolain 7 §:ssä tarkoitetuista julkisen palvelun tehtävistä. Tämä merkitsee, että Yleisradion yksittäisten ohjelmien sisältö ei kuulu oikeusasiamiehen toimivaltaan. Näin ollen en voi arvioida poliisin toiminnan kautta tai avulla saatujen tietojen julkaisemista Yleisradiossa.